

# STUDIEKEUZEGIDS VWO



## SCHOOLJAAR 2019-2020



# KEUZEGIDS VWO 2019-2020

## INHOUD

|         |                                                                                                         |
|---------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| pag. 2  | Woord vooraf                                                                                            |
| pag. 3  | Kiezen                                                                                                  |
| pag. 4  | Het keuzetraject vwo 3 – vwo 6.<br>Vwo 3 – pag. 4<br>Vwo 4 – pag. 5<br>Vwo 5 – pag. 6<br>Vwo 6 – pag. 7 |
| pag. 8  | Studiefinanciering                                                                                      |
| pag. 9  | Regeling Beroepsstages                                                                                  |
| pag. 10 | Regeling Verlof bij LOB-activiteiten                                                                    |
| pag. 11 | Een jaar iets anders?                                                                                   |
| pag. 12 | Toelichting Hoger Beroepsonderwijs en Wetenschappelijk Onderwijs                                        |
| pag. 15 | Bijlage 1 De streamkeuze bij de overgang van V3 naar V4                                                 |
| pag. 16 | Bijlage 2 De profielkeuze bij de overgang van V4 naar V5                                                |



## WOORD VOORAF

Castricum, december 2019

Voor je ligt de nieuwste uitgave van de STUDIEKEUZEGIDS VWO. Deze gids is speciaal geschreven voor de VWO leerlingen vanaf het derde leerjaar. We geven hiermee een overzicht en een handreiking voor alle stappen die nodig zijn om tot een goede richting- en profielkeuze te komen en mede daardoor tot een juiste keuze van een studie na deze school. Tenslotte willen we benadrukken dat de informatie in deze gids de stand van zaken op dit moment weergeeft. Bekijk altijd de laatste ontwikkelingen door naar de sites te gaan van de betreffende instelling of instantie.



Mw. B.B. Paro (afdelingsleider VWO 4-5-6)  
Mw. T. Grotenhuis (afdelingsleider VWO 2-3)  
Mw. B. Rooimans (decaan VWO)

## KIEZEN

Mogelijk ben je er al langer mee bezig, maar vanaf de derde klas ga je een traject doorlopen om te komen tot een uiteindelijke keuze van een studie na deze school. Dit houdt in dat je in de loop van de derde klas een **streamkeuze** (N-stream, M-stream of combi-stream) doet voor VWO 4 en in de vierde klas het uiteindelijke **profiel** kiest (NT, NG, EM of CM). Sommige vakken heb je dan niet meer en voor andere vakken krijg je dan meer lessen.

Daarnaast moet je je ook voorbereiden op de keuze van een **studie** na het behalen van je diploma. En hoewel de uiteindelijke studiekeuze vooral gedaan wordt in de vijfde en de zesde klas is het zo dat je deze keuze niet los kunt zien van je profielkeuze. Immers, je profielkeuze bepaalt in een aantal opzichten ook je mogelijkheden tot het kiezen van een studie in het wetenschappelijk onderwijs (WO) en het hoger beroepsonderwijs (HBO).

### Kiezen, wat is dat?

Kiezen doe je heel veel in je leven. Je kiest voor bepaalde vrienden en vriendinnen, kiest voor die kleren die jij mooi vindt, en je hebt gekozen voor deze school. Kiezen is een persoonlijke zaak. Goed kiezen valt te leren. De een zal vooral kiezen op grond van verstandelijke overwegingen, de ander laat meer zijn intuïtie meespelen. Geen enkele manier van kiezen is verkeerd, als die maar bij je past en als er maar aandacht aan wordt besteed. Uiteindelijk is het belangrijk dat je je opties goed hebt onderzocht en dat het gevoel bij je keuze goed is.

#### **onderzoek met verstand en kies met je hart!**

Er zijn vier verschillende activiteiten die elk een bepaalde fase in het keuzeproces vertegenwoordigen: oriënteren, verkennen, verdiepen en de knoop doorhakken.

De **oriëntatie** vindt vooral in de derde klas klassikaal plaats door middel van de lessen loopbaanoriëntatie (LOB). Je krijgt dan onder andere te maken met de volgende vragen:

- wat interesseert mij?
- welke opleidingen passen bij mijn interesses?
- welke opleidingen kan ik met mijn profiel doen?
- wie en wat kan bij de studiekeuze behulpzaam zijn?



In de **verkennende fase** (vierde klas) vergaar je meer specifieke informatie. Je kunt hierbij al op pad gaan om Open Dagen te bezoeken of misschien kun je ergens een Beroepsstage lopen. In deze fase krijg je antwoord op onder andere de volgende vragen:

- is een opleiding relatief praktisch of theoretisch?
- wat zijn specialisatiemogelijkheden en afstudeerrichtingen?
- spreken de beroepsmogelijkheden na deze opleiding mij aan?

In de **verdiepende fase** (vijfde klas) kan je opnieuw van de gelegenheid gebruik maken om actief aan onderdelen mee te doen. Je bezoekt wellicht meeloopdagen of gaat proefstuderen. Je kan nog een beroepsstage gaan doen. Je zoekt onder meer antwoorden op vragen als:

- hoe is het om in de rol van student iets van de opleiding te ervaren?
- wat zijn de stagemogelijkheden tijdens de studie?
- hoe is de studiebegeleiding?
- voel ik me op mijn gemak bij deze instelling?

In de **laatste fase (de knoop doorhakken)** neem je een beslissing en meld je je via **Studielink** aan bij één of meerdere opleidingen. Daarna kom je in een matchingprogramma terecht van de opleiding, waarmee je je keuzeproces afrondt.

# HET KEUZETRAJECT VWO 3 - 6

Hieronder volgt een overzicht per leerjaar van de keuzemomenten en van de activiteiten die daaraan verbonden zijn. Gedurende het begintraject in klas 3 wordt de methode **Qompas Profielkeuze** gebruikt. Vanaf klas 4 kan dit worden voortgezet, eventueel aangevuld met sites zoals **Studiekeuze123.nl** en **toekomst.nl**.

## VWO 3

In oktober, uiterlijk na de herfstvakantie, wordt er in de mentorlessen met de lessen keuzebegeleiding gestart aan de hand van de methode **Qompas Profielkeuze**. Dit leidt in januari naar een voorlopige keuze. Het doel daarvan is om voor jezelf vast te stellen hoe ver je bent met het kiezen van de richting/**stream** (waarover verderop in deze brochure meer informatie volgt) voor de vierde klas. Je krijgt zicht op vragen die nog beantwoord moeten worden met betrekking tot je definitieve keuze. In de keuzebegeleiding (Qompas) wordt ingegaan op factoren die je keuze kunnen beïnvloeden en waarin je een overzicht krijgt van wat er allemaal te



koop is op het gebied van studies en opleidingen. Ook staan hierin een aantal tests die je op weg kunnen helpen met je zoektocht.

Daarnaast kun je een **beroepsgeoriënteerde stage** (LOB-stage) van tenminste 12 uur regelen en gaan volgen.

Zo maak je in de 3<sup>e</sup> klas een begin aan je **loopbaandossier** met je voorkeuren, ideeën, keuzes en ervaringen.

Na je voorlopige keuze in januari leveren de leraren hun vakadviezen in. In de periode februari/maart kan je vervolgens met je ouders inschrijven voor het kwartierspreekuur. Met de informatie van je **adviezen**, je **cijfers** van de eerste twee rapporten, je **voorlopige keuze** en je **einddossier** van Qompas kan je de definitieve keuze die in maart plaatsvindt tijdens dat gesprek voorbereiden.

***Kijk verderop in deze gids voor de te kiezen vakken in de streams en profielen !***

## VWO 4

In dit schooljaar volg je lessen in de stroom die je in klas 3 hebt gekozen: **De Natuurstroom, de Maatschappijstroom of de Combistroom**. De Natuurstroom bereidt in principe voor op de profielen Natuur en Techniek (N&T) en Natuur en Gezondheid (N&G); de Maatschappijstroom bereidt voor op de profielen Economie en Maatschappij (E&M) en Cultuur en Maatschappij (C&M). De combistroom kan gevolgd worden door leerlingen die sterk twijfelen tussen N&G of een Maatschappijprofiel, maar vraagt wel extra inspanning en een bewuste keuze van vakken die invloed hebben op het uiteindelijk te kiezen profiel. Leerlingen kunnen hiermee nog instromen in N&G, E&M of C&M, mits zij de vakken hebben gekozen die bij dit profiel horen.

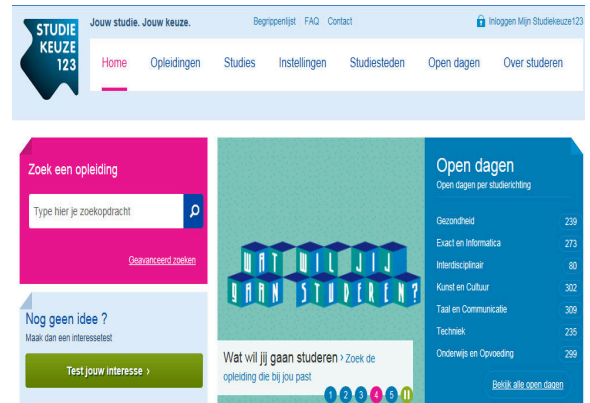
Je werkt toe naar de keuze van één van deze vier profielen of misschien wel een dubbelprofiel.

Voorafgaand aan de voorlopige keuze in januari wordt tijdens de lessen LOB ingegaan op je ervaringen met betrekking tot het keuzeproces in het voorgaande jaar. Hierbij wordt onder meer gebruik gemaakt van de studiekeuzetool [Studiekeuze123.nl](http://Studiekeuze123.nl) en ook is de al eerder gebruikte methode [Qompas Profielkeuze](#) te gebruiken.

De ervaringen uit klas 3 vormen de basis voor een verdere verdieping op dat gebied. Je zoekt uit wat de betekenis van je profielkeuze voor je verdere toekomst. Je zet de eerste stappen in de wereld van opleiding en beroep. Je kunt **Open Dagen** bezoeken en als je het interessant vindt om een **Beroepsstage** te volgen krijg je daar de gelegenheid voor in februari.

**Zie voor meer uitleg over de Beroepsstage bij 'VWO 5'.**

Net als in de derde klas gaat aan de definitieve keuze van het profiel in maart weer het kwartierspreekuur vooraf.



|                           |                   |                                                 |
|---------------------------|-------------------|-------------------------------------------------|
| Jaarplanning in V3 en V4: | september         | : informatie-avond voor ouders/verzorgers       |
|                           | oktober - januari | : keuzebegeleidingslessen                       |
|                           | januari 2019      | : voorlichting over nieuwe vakken in bovenbouw  |
|                           | februari          | : semi-definitieve keuze                        |
|                           | oktober-juni      | : gelegenheid tot beroepsstage V4/V5            |
|                           | januari - maart   | : gesprekken mentoren met leerlingen            |
|                           | 10 maart          | : oud-leerlingenmarkt en speeddate met beroepen |
|                           | maart             | : 15 minuten gesprekken over de keuze           |
|                           | eind maart        | : definitieve keuze                             |

### Speciaal voor ouders:

#### Hoe helpt u als ouder uw kind keuzes maken?

Als ouder/verzorger bent u heel belangrijk in het keuzeproces van jongeren.

Hoe dit te doen? Tip: bekijk de opgenomen webinar op:

<http://www.hva.nl/praktisch/studiekeuzers/hva-breed/studentenzaken/webinar-voor-ouders/webinar-voor-ouders.html?origin=FAcBqlw0QFKk7h3Vo8Rggg>





## VWO 5

In dit leerjaar ga je zoveel mogelijk aan de slag om ervaringen op te doen. Je mentor zal in eerste instantie de voortgang van het proces bewaken. Het is de bedoeling dat je in V5 een aantal van onderstaande activiteiten gaat ondernemen die betrekking hebben op je oriëntatie op studie en beroep. Je doet daarbij kort verslag van die activiteiten en zet die in je Portfoliodocument in Magister. Bij onderstaande activiteiten staan te behalen punten vermeld.

**Het streven is dat je aan het eind van V5 tenminste 5 punten hebt verzameld.**

Aan je mentor leg je verantwoording af over het aantal punten dat je hebt behaald.

Vooraf in de tweede helft van dit jaar kan het van belang zijn om een aantal zaken eens op een rij te zetten in een gesprek met je mentor. Je kunt eventueel ook (via de mail) een afspraak maken met de decaan, mevr. Rooimans: [b.rooimans@bonhoeffer.nl](mailto:b.rooimans@bonhoeffer.nl) / kamer 010).

### **Activiteiten: Open dagen (1 punt per bezochte open dag )**

Deze worden zoveel mogelijk in de weekends en in vakanties gehouden. Via sites als [www.studiekeuze123.nl](http://www.studiekeuze123.nl) , [www.hbostart.nl](http://www.hbostart.nl) en [www.universiteitstart.nl](http://www.universiteitstart.nl) en [www.toekomst.nl](http://www.toekomst.nl) en via de sites van de Hogescholen en Universiteiten kun je plannen welke dagen voor jou interessant zijn. Bij het hoofdstuk



'Verlof' kun je lezen onder welke voorwaarden je eventueel onder schooltijd zo'n open dag of meeloopdag kunt bezoeken. De open dagen bieden je de gelegenheid om je op allerlei manieren te oriënteren. Laat het niet zover komen dat je aan een studie begint zonder je eerst goed geïnformeerd te hebben. De universiteiten en Hogescholen hebben een duidelijk stappenplan ontwikkeld. In het kort wordt daarop hieronder ingegaan.

### **Meeloopdagen of proefstuderen (2 punten per activiteit)**

Voor proefstuderen of een Meeloopdag moet je vaak eerst al een Open Dag hebben bezocht. Met proefstuderen verdiep je je verder in een studie. Of je loopt een dag mee met een student (meeloopdag). Bij deze activiteiten kun je al een beetje ervaren hoe het is om als student op een instelling rond te lopen. Je bezoekt hoor- en/of werkcolleges, je krijgt een rondleiding door het gebouw en je kunt een bezoekje brengen aan een studentenvereniging.

Het verschil tussen proefstuderen en meeloopdagen is dat je bij proefstuderen met andere V5- en V6-leerlingen de colleges en werkgroepen volgt op een door de opleiding geplande dag en dat je bij meeloopdagen zelf een afspraak maakt met een student van de universiteit van jouw keuze. Meeloopdagen kunnen in principe het hele jaar door.

### **Het volgen van een Webklas bij RUG of UvA (1 tot 3 punten, afhankelijk van omvang)**

Een webklas is een door de RUG of UvA gemaakte cursus in een elektronische leeromgeving voor scholieren uit 5 en 6 vwo. Je kunt in zo'n cursus kennismaken met een wetenschappelijke studie aan de RUG of UvA door teksten te lezen, opdrachten te maken en met elkaar en de docent te discussiëren. De cursussen kennen verschillende lengtes; van drie uur tot vier weken. Zie bijv. <http://www.rug.nl/education/scholierenacademie/webklassen/>

### **Beroepsstage (3 punten) – V4 / V5 / V6**

In V5 is het, net als in V4, mogelijk om zelf een stage te regelen. Een stage is een uitstekende gelegenheid om een goed beeld van en verbinding met een beroep te krijgen. Als je in de gelegenheid bent om bij een persoon of bedrijf of instelling stage te lopen kun je daar in overleg met je mentor en afdelingsleider verlof voor krijgen. Het uitgangspunt daarbij is een stage van twee dagen. Meer informatie krijg je over de mail via je mentor.

## VWO 6

Dit jaar is het jaar waarin de knoop moet worden doorgehakt. Je moet je op tijd (!), dat is vóór **1 mei** 2020, en bij decentrale selectie al **vóór 15 januari** 2020 aanmelden voor een opleiding via [www.studielink.nl](http://www.studielink.nl). Daarvoor moet je zelf een DigiD aanvragen (kost 3 - 5 werkdagen).

In onderstaand hoofdstuk vind je wat meer informatie hierover. Maar kijk vooral ook op [www.startstuderen.nl](http://www.startstuderen.nl), [www.hbostart.nl](http://www.hbostart.nl), [www.universiteitstart.nl](http://www.universiteitstart.nl) of [www.studiekeuze123.nl](http://www.studiekeuze123.nl) met onder meer een planning/checklist (mijn studieplan) en het volgende filmpje: <https://www.youtube.com/watch?v=vkexY-3Y3Dw>



Als je er nog niet uit bent is het nog steeds een goed idee om mee toe doen aan meeloopdagen, proefstudeerdagen en andere studieactiviteiten om je een laatste duw in de goede richting leveren. Praat nog eens met vrienden, ouders, familie, mentor of met iemand van het decanaat praten om alles goed op een rij te krijgen. Je bent uiteraard van harte welkom om langs te komen bij kamer 010.



### INSCHRIJVING VOOR HBO EN WO

Om te worden toegelaten tot de **universiteit** heb je een **vwo-diploma** met profiel nodig. Voor sommige opleidingen aan een hogeschool moet je over speciale kennis, vaardigheden of eigenschappen beschikken. Een hogeschool stelt dan aanvullende eisen. Dit komt bijvoorbeeld voor bij kunstacademies. Ook de aanmelding voor deze opleidingen gaat via [www.studielink.nl](http://www.studielink.nl). Kijk voor meer informatie over aanvullende eisen op de website van de betreffende hogeschool.

### Decentrale selectie. Hoe werkt dat?

Met ingang van 2017 is de centrale loting bij numerus fixus afgeschaft. Hoger onderwijs instellingen (HBO en WO) mogen dan zelf selecteren als ze teveel studenten voor een bepaalde opleiding verwachten. Dit heet decentrale selectie.

*Kijk bij de instelling hoe de procedure voor decentrale selectie in elkaar steekt. De instelling kan namelijk zelf bepalen op welke bijzondere kwalificaties de studenten worden geselecteerd!*

De Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) maakt vanaf 1 oktober bekend [voor welke opleidingen een numerus fixus geldt](#). Studenten mogen zich vanaf 10 oktober voor aanmelden. Je kunt je maximaal voor **twee opleidingen met een numerus fixus aanmelden**. Daarnaast kun je je ook nog voor twee studies met vrije instroom aanmelden.

Voor de meeste studies met numerus fixus mag je je op twee verschillende plekken aanmelden, behalve voor de opleidingen geneeskunde, mondzorgkunde, fysiotherapie en tandheelkunde. Studenten mogen zich dus niet voor 2 geneeskunde-opleidingen aanmelden. Maar wel voor geneeskunde en een andere opleiding met een numerus fixus.



Het aanmelden voor een studie met numerus fixus moet eerder dan bij andere opleidingen, namelijk **voor 15 januari**. Als vervolgens blijkt dat zich teveel mensen hebben ingeschreven, gaat de opleiding selecteren op - onder andere - cijfers (V5!), motivatie en competenties.

Op **15 april 2020 is de uitslag van de** selectie en kan een student in Studielink zien of hij wordt toegelaten tot de opleiding. De student moet zijn plaats binnen 2 weken accepteren via Studielink, anders komt de plaats te vervallen. Studenten die niet zijn toegelaten, komen op een wachtlijst te staan en worden alsnog geplaatst als geselecteerde studenten afvallen. Zij kunnen zich Intussen nog inschrijven voor een studie zonder selectie. Melden minder studenten zich aan dan het maximaal aantal plaatsen? Dan worden alle studenten meteen toegelaten. Er is geen selectie nodig.

Voor alle andere opleidingen is de **studiekeuzecheck** (matching) van toepassing. Bij studies met matching ontvang je een advies maar kun je niet worden afgewezen. Deze [Studiekeuzecheck](#) is bedoeld om te controleren of een opleiding ook echt bij iemand past. Hoe de check eruit ziet, verschilt per hogeschool of universiteit. Het kan bijvoorbeeld een gesprek zijn met iemand van de opleiding. Of een digitale vragenlijst. De deelname aan deze Studiekeuzecheck kan verplicht zijn. Kijk op de website van de onderwijsinstelling of dat zo is.



Je ontvangt een algemene uitnodiging voor de matchingsdag /Studiekeuzecheck nadat je bent aangemeld via Studielink.

**Na aanmelding toch voor een andere studie kiezen?**

Dit kan tot 1 september. Dit recht (het toelatingsrecht) geldt niet voor studenten die zich ná 1 mei voor het eerst aanmelden. Voor studenten die zich te laat hebben aangemeld beslist de opleiding over toelating.

## Studiefinanciering

Het huidige stelsel voor studiefinanciering is in het studiejaar 2015-2016 ingegaan. Dit wordt tot op heden nog vaak het 'nieuwe stelsel' genoemd. Op [www.duo.nl](http://www.duo.nl) en [www.startstuderen.nl](http://www.startstuderen.nl) kun je daar alle informatie over vinden.

**Let op:** Op het moment dat je 18 jaar wordt heb je al recht op studiefinanciering, ook als scholier. De kinderbijslag komt op dat moment te vervallen. Groot verschil is dat de kinderbijslag aan de ouders wordt uitgekeerd en de studiefinanciering aan de scholier/student.



Verder in het kort: Studenten moeten geld gaan *lenen*. Als hun ouders niet veel verdienen, krijgen ze een aanvullende beurs. Onveranderd is gebleven dat studenten een *ov-studentenkaart* kunnen krijgen om gratis met het openbaar vervoer te kunnen.

Het collegegeld is voor de meeste studies €2040,-. Bij de meeste studies geldt overigens nu dat het collegegeld voor eerstejaars wordt gehalveerd.

Tip! Op **6 oktober 2019** heeft u wellicht deelgenomen aan een **webinar** van DUO over de studiefinanciering. Zo niet, dan kunt u die **nog terugzien op de website** van DUO:

<https://duo.nl/webinar/studiefinanciering-hoe-werkt-het.jsp>

## Regeling Beroepsstage in de bovenbouw



Het doel van een stage kan onder meer zijn dat je een beeld krijgt van:

- een beroep dat je interessant lijkt.
- een beroep dat iemand uitoefent die de opleiding heeft gevolgd die jij op het oog hebt,
- het werk en werksituaties in verschillende lagen van een organisatie.

Een Beroepsstage is niet verplicht. In principe ga je zelf op zoek naar een stageplaats. Je mentor of de decaan beoordeelt of de stageplaats die je voorstelt geschikt is en iets toevoegt aan je LOB-traject. Als je in een bepaalde sector een bepaalde stageplek zoekt, maar niet kunt vinden kunnen wij nog kijken of we iets voor je kunnen vinden. In samenwerking met onder meer de Rotary Heemskerk/ Uitgeest kunnen we op zoek gaan naar een geschikte stageplek.

Rond de herfstvakantie ontvang je meer informatie over de beroepsstages. Als je een Beroepsstage overweegt gebruik je de brieven die je via je mentor van het decanaat ontvangt, met daarin onder meer een **Stagecontract**, een **brief voor het bedrijf** en voor **je ouders**. Sommige bedrijven vragen je ook een motivatiebrief te schrijven. Goede voorbeelden van zijn zulke brieven eenvoudig te googelen. Maak daar gebruik van.



Leerlingen in V5 die geïnteresseerd en gemotiveerd zijn om een studie geneeskunde te gaan doen kunnen aan een selectieprocedure meedoen om op deze stagedagen een kijkje te nemen in de wereld van de medisch specialist (Noordwest Academie in Alkmaar). Meer informatie kun je krijgen bij mevr. Rooimans.



## REGELING VERLOF bij LOB-activiteiten



De activiteiten met betrekking tot oriëntatie op studie en beroep waarvoor twee blokken van 40 uur in het Vrije Deel zijn gereserveerd moeten zo min mogelijk ten koste gaan van andere ingeroosterde verplichte activiteiten zoals de lessen. Het Hoger Beroeps Onderwijs en het Wetenschappelijk Onderwijs organiseren hun Open Dagen vaak in de weekends en in de vakanties door het schooljaar. Meeloopdagen en Proefstudeerdagen zijn wel onder schooltijd. Stages in de regel ook.

Indien een voorlichtingsactiviteit in schooltijd valt dan kan met de mentor de mogelijkheid van deelname besproken worden.

**Dit dient bij voorkeur twee weken voor de voorlichtingsactiviteit te gebeuren.**

Mocht ook de mentor van mening zijn dat desbetreffende voorlichtingsactiviteit in dit geval voorspraak van de mentor door de gegeven.

Deelname aan dit soort activiteiten is op **gedurende toetsperiodes.**



**desbetreffende**

deelname aan de zinvol is dan kan of afdelingsleider verlof worden

voorhand **niet mogelijk**

### Hoe help je als ouder je kind keuzes maken?

Als ouder/verzorger ben je heel belangrijk in het keuzeproces van jongeren.

Hoe dit te doen? Kijktip: <http://www.hva.nl/praktisch/studiekiezers/hva-breed/studentenzaken/webinar-voor-ouders/webinar-voor-ouders.html?origin=FAcBqlw0QFKk7h3Vo8Rggg>

en kijk ook eens op de blog van Hermien Miltenburg van de Universiteit Wageningen (WUR): <https://weblog.wur.nl/studiekeuzekind/>

### AANPASSINGEN IN DE SLAAG-ZAKREGELING

Ondertussen moet je natuurlijk ook nog je examenjaar tot een goed einde zien te brengen. Om de doorstroom naar het vervolgonderwijs te verbeteren, heeft het ministerie enkele wijzigingen in de slaag-zakregeling doorgevoerd.

Alle leerlingen (dus op onze school de leerlingen van m/h/v) moeten gemiddeld een voldoende halen voor het centraal schriftelijk examen. Een leerling is dus gezakt als het gemiddelde cijfer voor het Centraal Schriftelijk Examen (CSE) lager is dan een 5,5. Een leerling met gemiddeld een onvoldoende voor het centraal examen kan dus niet meer slagen.

Vanaf schooljaar 2012 – 2013 mogen leerlingen in het havo en vwo ten hoogste één vijf als eindcijfer voor de basisvakken Nederlands, Engels en Wiskunde scoren. Voor een van deze vakken mag nooit een vier of lager worden gescoord.

Voor de meest actuele regelgeving met betrekking tot de aangescherpte exameneisen en andere

informatie over de Centrale Examens verwijzen we u graag naar [www.examenblad.nl](http://www.examenblad.nl), de officiële website voor de examens in het voortgezet onderwijs.



## EEN JAAR IETS HEEL ANDERS? Begin met plannen maken in V5!



Wil je je horizon verbreden? Een onvergetelijke tijd beleven? Proeven van een nieuwe taal, cultuur en land? Een stap vóór hebben op sollicitanten die geen buitenlandervaring hebben? Een jaartje eruit alvorens te gaan studeren? Het kan. Sommigen vragen zich wel eens af of dit niet leidt tot definitief afstel van studeren. Der ervaringen leren dat dit niet het geval is. Een jaar er op uit kan heel nuttig zijn. Je krijgt wat meer levenservaring en in veel gevallen begin je wat volwassener aan een studie.

Instanties die je bij dergelijke plannen kunnen



helpen zijn onder meer te vinden op [www.nuffic.nl](http://www.nuffic.nl) , [www.wilweg.nl](http://www.wilweg.nl) en [www.ef.nl](http://www.ef.nl) .

Er zijn meer organisaties die op dit gebied graag willen bemiddelen. De mogelijkheden variëren van au-pair zijn tot druivenplukken in Frankrijk. Doorgaans zijn er mogelijkheden om onderweg wat geld te verdienen. Er zijn er waar je praktisch geheel zelfstandig bent tot activiteiten die van te voren al geregeld zijn in Nederland.

En kijk ook eens op [www.tussenjaar.nl](http://www.tussenjaar.nl) en [www.wereldwijzer.nl](http://www.wereldwijzer.nl)



De mogelijkheden om meteen na het verlaten van het VWO in het buitenland te gaan studeren zijn er. MAAR..... het is vaak vooral een kwestie van geld. Als je zoiets overweegt kan je niet vroeg genoeg beginnen: het liefst al in de vijfde klas.

Overigens zijn er tijdens een studie in Nederland ook vaak mogelijkheden om een kortere of langere periode in het buitenland stage te lopen. Neem hiervoor te zijner tijd contact op met de studieadviseur van je opleiding.



# TOELICHTING HBO EN WO

## Hoger Beroeps Onderwijs (HBO) – [www.hbostart.nl](http://www.hbostart.nl)

Nederland kent vele instellingen van Hoger Beroeps Onderwijs. Ze worden doorgaans Hogescholen genoemd. Een hogeschool biedt onderdak aan verschillende opleidingen. Een voorbeeld: de Hogeschool Inholland Alkmaar herbergt Economische opleidingen, Technische (exacte) opleidingen, opleidingen in Gezondheid en Welzijn en een PABO.

Hogescholen zijn instellingen voor beroepsonderwijs die meer op de beroepspraktijk gericht zijn dan universiteiten. De stage vormt dan ook een belangrijk onderdeel van de opleiding. De duur bedraagt meestal vier jaar (bachelor), maar voor vwo-leerlingen is soms een 3-jarig traject mogelijk. Kijk als voorbeelden naar de versnelde opleidingen bij InHolland

(<https://www.inholland.nl/opleidingen/versnelde-vwo-routes/>) en naar de HvA:

<http://www.hva.nl/onderwijs/opleidingen/3-jarige-trajecten/3-jarige-trajecten.html>.

Na het behalen van de bachelor kan worden doorgestudeerd in een masteropleiding. Een master is een verdieping of specialisatie en daarnaast ook verbreding van een eerder gevolgde (bachelor)opleiding, waarbij onderzoek een belangrijk onderdeel is van het leertraject. De opleiding leidt op tot een internationaal erkende mastertitel. Masteropleidingen kunnen in principe ook worden gevolgd op een universiteit, maar vaak moet daaraan vooraf een doorstromingsminor of **pre-master** worden gevolgd. Een pre-master is bedoeld wanneer je wilt instromen in de masteropleiding met een bachelordiploma van een aanverwante opleiding of een hbo-bachelordiploma. Wanneer je een pre-master succesvol afrondt, krijg je toegang tot de masteropleiding.

Oorspronkelijk was het hoger beroepsonderwijs vooral gericht op havo-leerlingen. Maar al vanaf het begin meldden zich ook vwo-leerlingen aan. Vwo-leerlingen halen doorgaans wat makkelijker en sneller het eerste jaar. Daarna zijn de verschillen tussen havo- en vwo-leerlingen snel verdwenen. Leerlingen in het VWO die geïnteresseerd zijn in vooral praktijkgerichte opleidingen kunnen een keuze voor het hoger beroepsonderwijs overwegen.

## WETENSCHAPPELIJK ONDERWIJS (WO) – [www.universiteitstart.nl](http://www.universiteitstart.nl)

Nederland telt 14 universiteiten. Het onderwijs op universiteiten was in eerste instantie



vooral op onderzoek gericht. Theorieën en onderzoek dat een theorie moet staven vormden oorspronkelijk de hoofdmoot. Een echte beroepsopleiding was de universiteit dus niet. Maar in de laatste jaren is er veel veranderd. Het beroepselement is belangrijker geworden

en ook stages vormen tegenwoordig een belangrijk onderdeel van de studie. De keuze voor een echte wetenschappelijke opleiding hoeft pas tegen het eind van de studie gedaan te worden.

Met ingang van 2002 is ook aan de Universiteiten de bachelor-master structuur ingevoerd. De universitaire student die een brede basisopleiding van drie jaar heeft afgemaakt of afgestudeerd aan de hogeschool krijgen de titel bachelor. Daarna is er nog een mogelijkheid

om een specialistische fase van een of twee jaar te volgen bekroond met de mastertitel. Omdat dit systeem in de landen van de Europese unie is/wordt ingevoerd, wordt studeren in het buitenland eenvoudiger. Het onderscheid tussen hogescholen en universiteiten blijft bestaan.

Afgestudeerden kunnen de internationale titels gebruiken, maar de academische titels als doctorandus, ingenieur en meester die nu nog in ons land gebruikelijk zijn, verdwijnen niet.

## Universiteiten vergeleken

Is de ene universiteit beter dan de andere? Dit is een veelgestelde vraag waarop nooit een eensluidend antwoord is te geven. Zo'n vraag ligt op hetzelfde vlak als: is school A beter dan school B?

Ook op de universiteit heb je "goede" en "minder goede" docenten; heb je faculteiten waar de zaken "goed" en "minder goed" georganiseerd zijn, waar de begeleiding "beter" en "minder beter" is. Hulpmiddelen kunnen zijn: de Keuzegids Hoger Onderwijs (HBO en WO), gesprekken met studenten en met de decaan.

De **Keuzegids Hoger Onderwijs** is het lezen waard. Hij bestaat inmiddels uit twee delen, één voor HBO Voltijd en één voor Universiteiten. In deze gids tref je oordelen van deskundigen en van studenten aan over studies en opleidingen. De samensteller noemt het boek een "gids voor schatgravers". Bij het decanaat is een exemplaar aanwezig. De website [www.studiekeuze123.nl](http://www.studiekeuze123.nl) kent ook de mogelijkheid om aan de hand van diverse criteria de opleidingen in het Hoger Onderwijs te vergelijken.



## Verschil HBO – WO

Uit het opleidingsaanbod kun je niet altijd opmaken of een bepaalde opleiding echt iets voor jou is. Misschien is het wel belangrijker om te kijken naar de karakteristieken van hoger beroepsonderwijs en wetenschappelijk onderwijs. Om je een idee te geven worden hieronder de verschillen genoemd tussen hoger beroepsonderwijs en wetenschappelijk onderwijs. Zo kun je je een beeld vormen van wat je meer aanspreekt en waar je het meest geschikt voor bent.

### **Hoger beroepsonderwijs**

#### Doelen

meer praktisch  
meer concreet  
toepassing van theorieën + modellen

ontwerpen en ontwikkelen  
onderwijs staat voorop

#### Onderwijsorganisatie

werkvormen zijn kleinschalig

persoonlijker, intensievere contacten tussen

meer begeleiding (projecten en colleges) en  
zelfstudie

#### Studenten

studievaardigheden zijn vereist, maar  
daarin wordt meer begeleid en  
aangestuurd  
veel leerstof in een minder hoog tempo

#### Beroepskwalificatie

gericht op probleemoplossingen

### **Wetenschappelijk onderwijs**

meer theoretisch  
meer abstract  
verder ontwikkelen van theorieën +  
modellen  
onderzoeken en ontwerpen  
onderwijs naast onderzoek

mix van groot- en kleinschalige  
werkvormen

formelere contacten tussen studenten en docenten  
studenten en docenten

relatief minder contacturen en veel minder  
zelfstudie

grote mate van zelfstandigheid  
vereist (veel zaken zelf plannen)

veel leerstof in een hoog tempo

gericht op probleemanalyse



# Profielkeuze 4 vwo 2019-2020    Onder voorbehoud van wijzigingen

| VWO                                                                                               |  |  |                                         |  |  | VWO-Technasium                     |  |  |                                    |  |  |                                    |  |  |               |  |  |            |  |  |            |  |  |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------|--|--|-----------------------------------------|--|--|------------------------------------|--|--|------------------------------------|--|--|------------------------------------|--|--|---------------|--|--|------------|--|--|------------|--|--|
| Combi-stroom                                                                                      |  |  | M-stroom                                |  |  | N-stroom                           |  |  | N-stroom                           |  |  | Combi-stroom                       |  |  |               |  |  |            |  |  |            |  |  |
| Gemeenschappelijk deel                                                                            |  |  |                                         |  |  |                                    |  |  |                                    |  |  |                                    |  |  |               |  |  |            |  |  |            |  |  |
| Engels                                                                                            |  |  | Engels                                  |  |  | Engels                             |  |  | Engels                             |  |  | Engels                             |  |  |               |  |  |            |  |  |            |  |  |
| Filosofie/ Levensbeschouwelijke vorming                                                           |  |  | Filosofie/ Levensbeschouwelijke vorming |  |  | Levensbeschouwelijke vorming       |  |  | Levensbeschouwelijke vorming       |  |  | Levensbeschouwelijke vorming       |  |  |               |  |  |            |  |  |            |  |  |
| Grieks (Gymnasium)                                                                                |  |  | Grieks (Gymnasium)                      |  |  | Grieks (Gymnasium)                 |  |  | Grieks (Gymnasium)                 |  |  | Grieks (Gymnasium)                 |  |  |               |  |  |            |  |  |            |  |  |
| Latijn (Gymnasium)                                                                                |  |  | Latijn (Gymnasium)                      |  |  | Latijn (Gymnasium)                 |  |  | Latijn (Gymnasium)                 |  |  | Latijn (Gymnasium)                 |  |  |               |  |  |            |  |  |            |  |  |
| Lichamelijke opvoeding                                                                            |  |  | Lichamelijke opvoeding                  |  |  | Lichamelijke opvoeding             |  |  | Lichamelijke opvoeding             |  |  | Lichamelijke opvoeding             |  |  |               |  |  |            |  |  |            |  |  |
| Maatschappijleer                                                                                  |  |  | Maatschappijleer                        |  |  | Maatschappijleer                   |  |  | Maatschappijleer                   |  |  | Maatschappijleer                   |  |  |               |  |  |            |  |  |            |  |  |
| Mentormoment en loopbaanoriëntatie                                                                |  |  | Mentormoment en loopbaanoriëntatie      |  |  | Mentormoment en loopbaanoriëntatie |  |  | Mentormoment en loopbaanoriëntatie |  |  | Mentormoment en loopbaanoriëntatie |  |  |               |  |  |            |  |  |            |  |  |
| Nederlands                                                                                        |  |  | Nederlands                              |  |  | Nederlands                         |  |  | Nederlands                         |  |  | Nederlands                         |  |  |               |  |  |            |  |  |            |  |  |
| CKV (niet voor Gymnasium)                                                                         |  |  | CKV (niet voor Gymnasium)               |  |  | CKV (niet voor Gymnasium)          |  |  | CKV (niet voor Gymnasium)          |  |  | CKV (niet voor Gymnasium)          |  |  |               |  |  |            |  |  |            |  |  |
| 1 vak uit :                                                                                       |  |  |                                         |  |  |                                    |  |  |                                    |  |  | 1 vak uit:                         |  |  |               |  |  |            |  |  |            |  |  |
| Duits                                                                                             |  |  | Duits                                   |  |  | Duits                              |  |  | Duits                              |  |  | Duits                              |  |  |               |  |  |            |  |  |            |  |  |
| Frans                                                                                             |  |  | Frans                                   |  |  | Frans                              |  |  | Frans                              |  |  | Frans                              |  |  |               |  |  |            |  |  |            |  |  |
| Stroomdeel                                                                                        |  |  |                                         |  |  |                                    |  |  |                                    |  |  |                                    |  |  |               |  |  |            |  |  |            |  |  |
| Scheikunde                                                                                        |  |  | Economie                                |  |  | Natuurkunde                        |  |  | Natuurkunde                        |  |  | Scheikunde                         |  |  |               |  |  |            |  |  |            |  |  |
| Biologie                                                                                          |  |  | Geschiedenis                            |  |  | Scheikunde                         |  |  | O&O                                |  |  | Biologie                           |  |  |               |  |  |            |  |  |            |  |  |
| Economie                                                                                          |  |  |                                         |  |  | Wiskunde-B                         |  |  | Scheikunde                         |  |  | Economie                           |  |  |               |  |  |            |  |  |            |  |  |
| Geschiedenis                                                                                      |  |  |                                         |  |  |                                    |  |  | Wiskunde-B                         |  |  | Geschiedenis                       |  |  |               |  |  |            |  |  |            |  |  |
|                                                                                                   |  |  |                                         |  |  |                                    |  |  |                                    |  |  | O&O***                             |  |  |               |  |  |            |  |  |            |  |  |
| 1 vak uit:                                                                                        |  |  |                                         |  |  |                                    |  |  |                                    |  |  |                                    |  |  | 2 vakken uit: |  |  | 1 vak uit: |  |  | 1 vak uit: |  |  |
| Wiskunde A                                                                                        |  |  | Wiskunde A                              |  |  | Biologie                           |  |  | Biologie                           |  |  | Wiskunde A                         |  |  |               |  |  |            |  |  |            |  |  |
| Wiskunde B en -D                                                                                  |  |  | Wiskunde B                              |  |  | Natuur, Leven en Technologie       |  |  | Wiskunde D                         |  |  | Wiskunde B en -D                   |  |  |               |  |  |            |  |  |            |  |  |
|                                                                                                   |  |  |                                         |  |  | Wiskunde D                         |  |  |                                    |  |  |                                    |  |  |               |  |  |            |  |  |            |  |  |
| Vrije deel                                                                                        |  |  |                                         |  |  |                                    |  |  |                                    |  |  |                                    |  |  |               |  |  |            |  |  |            |  |  |
| 1 vak uit:                                                                                        |  |  | 3 vakken uit:                           |  |  | 1 vak uit:                         |  |  | 1 vak uit:                         |  |  |                                    |  |  |               |  |  |            |  |  |            |  |  |
| Aardrijkskunde                                                                                    |  |  | Art & Design*                           |  |  | Aardrijkskunde**                   |  |  | Aardrijkskunde**                   |  |  |                                    |  |  |               |  |  |            |  |  |            |  |  |
| Bedrijfseconomie                                                                                  |  |  | Aardrijkskunde                          |  |  | Art & Design*                      |  |  | Art & Design*                      |  |  |                                    |  |  |               |  |  |            |  |  |            |  |  |
| Duits                                                                                             |  |  | Bedrijfseconomie                        |  |  | Bedrijfseconomie                   |  |  | Bedrijfseconomie                   |  |  |                                    |  |  |               |  |  |            |  |  |            |  |  |
| Frans                                                                                             |  |  | Duits                                   |  |  | Biologie                           |  |  | Biologie                           |  |  |                                    |  |  |               |  |  |            |  |  |            |  |  |
| Natuur, Leven en Technologie                                                                      |  |  | Frans                                   |  |  | Economie                           |  |  | Economie                           |  |  |                                    |  |  |               |  |  |            |  |  |            |  |  |
|                                                                                                   |  |  | Muziek*                                 |  |  | Geschiedenis**                     |  |  | Geschiedenis**                     |  |  |                                    |  |  |               |  |  |            |  |  |            |  |  |
|                                                                                                   |  |  |                                         |  |  | Muziek*                            |  |  | Muziek*                            |  |  |                                    |  |  |               |  |  |            |  |  |            |  |  |
|                                                                                                   |  |  |                                         |  |  | Natuur, Leven en Technologie       |  |  | Wiskunde D                         |  |  |                                    |  |  |               |  |  |            |  |  |            |  |  |
|                                                                                                   |  |  |                                         |  |  | Wiskunde D                         |  |  |                                    |  |  |                                    |  |  |               |  |  |            |  |  |            |  |  |
| * Art & Design en muziek kunnen niet beide gekozen worden.                                        |  |  |                                         |  |  |                                    |  |  |                                    |  |  |                                    |  |  |               |  |  |            |  |  |            |  |  |
| ** Aardrijkskunde en Geschiedenis kunnen niet beide gekozen worden in de N-stroom.                |  |  |                                         |  |  |                                    |  |  |                                    |  |  |                                    |  |  |               |  |  |            |  |  |            |  |  |
| *** Vanaf het vijfde leerjaar kan het vak O&O (technasium) alleen in een N-profiel gevolgd worden |  |  |                                         |  |  |                                    |  |  |                                    |  |  |                                    |  |  |               |  |  |            |  |  |            |  |  |

|                                                                                                                                                  |  |  |  |                                    |  |  |  |                                       |  |  |  |                                       |  |  |  |                                    |  |  |  |                                    |  |  |  |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|--|--|------------------------------------|--|--|--|---------------------------------------|--|--|--|---------------------------------------|--|--|--|------------------------------------|--|--|--|------------------------------------|--|--|--|
| Profielkeuze 5 vwo 2019-2020                                                                                                                     |  |  |  |                                    |  |  |  |                                       |  |  |  | Onder voorbehoud van wijzigingen      |  |  |  |                                    |  |  |  |                                    |  |  |  |
| Cultuur en Maatschappij                                                                                                                          |  |  |  | Economie en Maatschappij           |  |  |  | Natuur en Gezondheid                  |  |  |  | Natuur en Gezondheid Technasium       |  |  |  | Natuur en Techniek                 |  |  |  | Natuur en Techniek Technasium      |  |  |  |
| Gemeenschappelijk deel                                                                                                                           |  |  |  |                                    |  |  |  |                                       |  |  |  |                                       |  |  |  |                                    |  |  |  |                                    |  |  |  |
| Engels                                                                                                                                           |  |  |  | Engels                             |  |  |  | Engels                                |  |  |  | Engels                                |  |  |  | Engels                             |  |  |  | Engels                             |  |  |  |
| Lichamelijke opvoeding                                                                                                                           |  |  |  | Lichamelijke opvoeding             |  |  |  | Lichamelijke opvoeding                |  |  |  | Lichamelijke opvoeding                |  |  |  | Lichamelijke opvoeding             |  |  |  | Lichamelijke opvoeding             |  |  |  |
| Mentormoment en loopbaanoriëntatie                                                                                                               |  |  |  | Mentormoment en loopbaanoriëntatie |  |  |  | Mentormoment en loopbaanoriëntatie    |  |  |  | Mentormoment en loopbaanoriëntatie    |  |  |  | Mentormoment en loopbaanoriëntatie |  |  |  | Mentormoment en loopbaanoriëntatie |  |  |  |
| Nederlands                                                                                                                                       |  |  |  | Nederlands                         |  |  |  | Nederlands                            |  |  |  | Nederlands                            |  |  |  | Nederlands                         |  |  |  | Nederlands                         |  |  |  |
| 1 vak uit:                                                                                                                                       |  |  |  | 1 vak uit:                         |  |  |  | 1 vak uit:                            |  |  |  | 1 vak uit:                            |  |  |  | 1 vak uit:                         |  |  |  | 1 vak uit:                         |  |  |  |
| Duits                                                                                                                                            |  |  |  | Duits                              |  |  |  | Duits                                 |  |  |  | Duits                                 |  |  |  | Duits                              |  |  |  | Duits                              |  |  |  |
| Frans                                                                                                                                            |  |  |  | Frans                              |  |  |  | Frans                                 |  |  |  | Frans                                 |  |  |  | Frans                              |  |  |  | Frans                              |  |  |  |
| Grieks (Gymnasium)                                                                                                                               |  |  |  | Grieks (Gymnasium)                 |  |  |  | Grieks (Gymnasium)                    |  |  |  | Grieks (Gymnasium)                    |  |  |  | Grieks (Gymnasium)                 |  |  |  | Grieks (Gymnasium)                 |  |  |  |
| Latijn (Gymnasium)                                                                                                                               |  |  |  | Latijn (Gymnasium)                 |  |  |  | Latijn (Gymnasium)                    |  |  |  | Latijn (Gymnasium)                    |  |  |  | Latijn (Gymnasium)                 |  |  |  | Latijn (Gymnasium)                 |  |  |  |
| Profieldeel                                                                                                                                      |  |  |  |                                    |  |  |  |                                       |  |  |  |                                       |  |  |  |                                    |  |  |  |                                    |  |  |  |
| Geschiedenis                                                                                                                                     |  |  |  | Economie                           |  |  |  | Biologie                              |  |  |  | Biologie                              |  |  |  | Natuurkunde                        |  |  |  | Natuurkunde                        |  |  |  |
|                                                                                                                                                  |  |  |  | Geschiedenis                       |  |  |  | Scheikunde                            |  |  |  | O&O                                   |  |  |  | Scheikunde                         |  |  |  | O&O                                |  |  |  |
|                                                                                                                                                  |  |  |  |                                    |  |  |  | Scheikunde                            |  |  |  | Scheikunde                            |  |  |  | Wiskunde B                         |  |  |  | Scheikunde                         |  |  |  |
|                                                                                                                                                  |  |  |  |                                    |  |  |  |                                       |  |  |  |                                       |  |  |  | Wiskunde B                         |  |  |  | Wiskunde B                         |  |  |  |
| 1 vak uit:                                                                                                                                       |  |  |  | 1 vak uit:                         |  |  |  | 1 vak uit:                            |  |  |  | 1 vak uit:                            |  |  |  |                                    |  |  |  |                                    |  |  |  |
| Wiskunde A                                                                                                                                       |  |  |  | Wiskunde A                         |  |  |  | Wiskunde A                            |  |  |  | Wiskunde A                            |  |  |  |                                    |  |  |  |                                    |  |  |  |
| Wiskunde C                                                                                                                                       |  |  |  | Wiskunde B                         |  |  |  | Wiskunde B                            |  |  |  | Wiskunde B                            |  |  |  |                                    |  |  |  |                                    |  |  |  |
| 1 vak uit:                                                                                                                                       |  |  |  | 1 vak uit:                         |  |  |  | 1 vak uit:                            |  |  |  |                                       |  |  |  | 1 vak uit:                         |  |  |  |                                    |  |  |  |
| Aardrijkskunde                                                                                                                                   |  |  |  | Aardrijkskunde                     |  |  |  | Aardrijkskunde                        |  |  |  |                                       |  |  |  | Biologie                           |  |  |  |                                    |  |  |  |
| Maatschappijwetenschappen                                                                                                                        |  |  |  | Bedrijfseconomie                   |  |  |  | Natuur, Leven en Technologie          |  |  |  |                                       |  |  |  | Natuur, Leven en Technologie       |  |  |  |                                    |  |  |  |
| Economie                                                                                                                                         |  |  |  | Duits                              |  |  |  | Natuurkunde                           |  |  |  |                                       |  |  |  | Wiskunde D                         |  |  |  |                                    |  |  |  |
|                                                                                                                                                  |  |  |  | Frans                              |  |  |  |                                       |  |  |  |                                       |  |  |  |                                    |  |  |  |                                    |  |  |  |
| 1 vak uit:                                                                                                                                       |  |  |  | Grieks (Gymnasium)                 |  |  |  |                                       |  |  |  |                                       |  |  |  |                                    |  |  |  |                                    |  |  |  |
| Art & Design*                                                                                                                                    |  |  |  | Latijn (Gymnasium)                 |  |  |  |                                       |  |  |  |                                       |  |  |  |                                    |  |  |  |                                    |  |  |  |
| Duits                                                                                                                                            |  |  |  | Maatschappijwetenschappen          |  |  |  |                                       |  |  |  |                                       |  |  |  |                                    |  |  |  |                                    |  |  |  |
| Filosofie                                                                                                                                        |  |  |  |                                    |  |  |  |                                       |  |  |  |                                       |  |  |  |                                    |  |  |  |                                    |  |  |  |
| Frans                                                                                                                                            |  |  |  |                                    |  |  |  |                                       |  |  |  |                                       |  |  |  |                                    |  |  |  |                                    |  |  |  |
| Grieks (Gymnasium)                                                                                                                               |  |  |  |                                    |  |  |  |                                       |  |  |  |                                       |  |  |  |                                    |  |  |  |                                    |  |  |  |
| Latijn (Gymnasium)                                                                                                                               |  |  |  |                                    |  |  |  |                                       |  |  |  |                                       |  |  |  |                                    |  |  |  |                                    |  |  |  |
| Muziek*                                                                                                                                          |  |  |  |                                    |  |  |  |                                       |  |  |  |                                       |  |  |  |                                    |  |  |  |                                    |  |  |  |
| Vrije deel                                                                                                                                       |  |  |  |                                    |  |  |  |                                       |  |  |  |                                       |  |  |  |                                    |  |  |  |                                    |  |  |  |
| 1 of 2 vakken uit:                                                                                                                               |  |  |  | 1 of 2 vakken uit:                 |  |  |  | 1 of 2 vakken uit:                    |  |  |  | 1 of 2 vakken uit:                    |  |  |  | 1 of 2 vakken uit:                 |  |  |  | 1 of 2 vakken uit:                 |  |  |  |
| Aardrijkskunde                                                                                                                                   |  |  |  | Aardrijkskunde                     |  |  |  | Aardrijkskunde                        |  |  |  | Aardrijkskunde                        |  |  |  | Aardrijkskunde                     |  |  |  | Aardrijkskunde                     |  |  |  |
| Art & Design*                                                                                                                                    |  |  |  | Art & Design*                      |  |  |  | Art & Design*                         |  |  |  | Art & Design*                         |  |  |  | Art & Design*                      |  |  |  | Art & Design*                      |  |  |  |
| Bedrijfseconomie (alleen i.c.m. Wiskunde A)                                                                                                      |  |  |  | Bedrijfseconomie                   |  |  |  | Bedrijfseconomie                      |  |  |  | Bedrijfseconomie                      |  |  |  | Bedrijfseconomie                   |  |  |  | Bedrijfseconomie                   |  |  |  |
| Duits                                                                                                                                            |  |  |  | Duits                              |  |  |  | Duits                                 |  |  |  | Duits                                 |  |  |  | Biologie                           |  |  |  | Biologie                           |  |  |  |
| Economie (alleen i.c.m. Wiskunde A)                                                                                                              |  |  |  | Economie                           |  |  |  | Economie                              |  |  |  | Economie                              |  |  |  | Duits                              |  |  |  | Duits                              |  |  |  |
| Filosofie                                                                                                                                        |  |  |  | Filosofie                          |  |  |  | Filosofie                             |  |  |  | Filosofie                             |  |  |  | Economie                           |  |  |  | Economie                           |  |  |  |
| Frans                                                                                                                                            |  |  |  | Frans                              |  |  |  | Frans                                 |  |  |  | Frans                                 |  |  |  | Filosofie                          |  |  |  | Filosofie                          |  |  |  |
| Grieks (Gymnasium)                                                                                                                               |  |  |  | Grieks (Gymnasium)                 |  |  |  | Geschiedenis**                        |  |  |  | Geschiedenis**                        |  |  |  | Frans                              |  |  |  | Frans                              |  |  |  |
| Latijn (Gymnasium)                                                                                                                               |  |  |  | Latijn (Gymnasium)                 |  |  |  | Grieks (Gymnasium)                    |  |  |  | Grieks (Gymnasium)                    |  |  |  | Geschiedenis**                     |  |  |  | Geschiedenis**                     |  |  |  |
| Maatschappijwetenschappen                                                                                                                        |  |  |  | Maatschappijwetenschappen          |  |  |  | Latijn (Gymnasium)                    |  |  |  | Latijn (Gymnasium)                    |  |  |  | Grieks (Gymnasium)                 |  |  |  | Grieks (Gymnasium)                 |  |  |  |
| Muziek*                                                                                                                                          |  |  |  | Muziek*                            |  |  |  | Maatschappijwetenschappen**           |  |  |  | Maatschappijwetenschappen**           |  |  |  | Latijn (Gymnasium)                 |  |  |  | Latijn (Gymnasium)                 |  |  |  |
|                                                                                                                                                  |  |  |  |                                    |  |  |  | Muziek*                               |  |  |  | Muziek*                               |  |  |  | Maatschappijwetenschappen**        |  |  |  | Maatschappijwetenschappen**        |  |  |  |
|                                                                                                                                                  |  |  |  |                                    |  |  |  | Natuur, Leven en Technologie          |  |  |  | Natuurkunde                           |  |  |  | Muziek*                            |  |  |  | Muziek*                            |  |  |  |
|                                                                                                                                                  |  |  |  |                                    |  |  |  | Natuurkunde                           |  |  |  | Wiskunde D (alleen i.c.m. Wi-B en Na) |  |  |  | Natuur, Leven en Technologie       |  |  |  | Wiskunde D                         |  |  |  |
|                                                                                                                                                  |  |  |  |                                    |  |  |  | Wiskunde D (alleen i.c.m. Wi-B en Na) |  |  |  |                                       |  |  |  | Wiskunde D                         |  |  |  |                                    |  |  |  |
| Bij de keuzedelen kun je alleen vakken kiezen die in 4 vwo gevolgd zijn. Aardrijkskunde mag wel gekozen worden als het niet in 4 vwo gevolgd is. |  |  |  |                                    |  |  |  |                                       |  |  |  |                                       |  |  |  |                                    |  |  |  |                                    |  |  |  |
| * Art & Design en Muziek kunnen niet beiden in één profiel gekozen worden.                                                                       |  |  |  |                                    |  |  |  |                                       |  |  |  |                                       |  |  |  |                                    |  |  |  |                                    |  |  |  |
| ** Deze vakken kunnen alleen gekozen worden als extra(9e) vak. Indien het niet in je rooster past, zul je dit vak via zelfstudie moeten volgen.  |  |  |  |                                    |  |  |  |                                       |  |  |  |                                       |  |  |  |                                    |  |  |  |                                    |  |  |  |
| In Gymnasium 5 is een 10e vak bespreekbaar als het inroosterbaar is. Je kunt hiervoor contact oornemen met de afdelingsleider.                   |  |  |  |                                    |  |  |  |                                       |  |  |  |                                       |  |  |  |                                    |  |  |  |                                    |  |  |  |

Bij de keuzedelen kun je alleen vakken kiezen die in 4 vwo gevolgd zijn. Aardrijkskunde mag wel gekozen worden als het niet in 4 vwo gevolgd is.

\* Art & Design en Muziek kunnen niet beiden in één profiel gekozen worden.

\*\* Deze vakken kunnen alleen gekozen worden als extra(9e) vak. Indien het niet in je rooster past, zul je dit vak via zelfstudie moeten volgen.

In Gymnasium 5 is een 10e vak bespreekbaar als het inroosterbaar is. Je kunt hiervoor contact opnemen met de afdelingsleider.